

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Ireneusz Ratuszniak, Mirosław Struś

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE JAKO INSTRUMENT ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

*INTEGRATED TERRITORIAL INVESTMENTS AS AN INSTRUMENT OF RURAL
DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF WAŁBRZYCH AGGLOMERATION*

Słowa kluczowe: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, rozwój lokalny, obszary wiejskie

Key words: Integrated Territorial Investments (ITI), local development, rural areas

Abstrakt. Celem badania była próba odpowiedzi na pytania, czy instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych może przyczynić się do rozwoju obszarów wiejskich stanowiących obszar funkcjonalny miast i w której sferze wpływ realizacji ZIT może być najistotniejszy. Reformy społeczno-gospodarcze realizowane po 1989 roku uwidoczniły problemy gospodarcze, społeczne i cywilizacyjne obszarów wiejskich. Nadmierne wewnątrzregionalne zróżnicowanie społeczne i gospodarcze jest sprzeczne z polityką spójności Unii Europejskiej. Odpowiedzią na powyższe wyzwania stało się wprowadzenie nowego instrumentu rozwoju lokalnego – ZIT. Są one rezultatem wyboru przez władze UE „odgórnego” podejścia do rozwoju lokalnego. Jak wynika z badań przeprowadzonych na obszarze aglomeracji wałbrzyskiej, ZIT mogą okazać się instrumentem wspierającym rozwój obszarów wiejskich. Pozytywnym skutkiem wprowadzenia ZIT może być większa integracja gmin i wspólna polityka inwestycyjna. Działania takie mogą ograniczyć koszty funkcjonowania gmin i przyczynić się do optymalizacji polityki inwestycyjnej.

Wstęp

Reformy społeczno-gospodarcze realizowane po 1989 roku ukazały zapóźnienia gospodarcze, społeczne i cywilizacyjne obszarów wiejskich. Dodatkowo, brak spójnej polityki wobec tych obszarów utrwalił niekorzystne zjawiska, takie jak: bezrobocie, dewastacja infrastruktury technicznej, odpływ młodych wykształconych ludzi. Pogłębił się również podział na obszary wzrostu (ośrodki miejskie) oraz stagnacji (obszary wiejskie). W rezultacie koniecznością stało się prowadzenie aktywnej polityki rozwoju lokalnego, nie tylko dlatego że wpływa ona na poziom rozwoju i poziom życia na szczeblu lokalnym, ale również w związku z jej oddziaływaniem na rozwój regionalny. Występowanie obszarów generujących problemy społeczne i gospodarcze przekłada się na zróżnicowanie wewnątrzregionalne, co jest sprzeczne z fundamentalną w Unii Europejskiej (UE) zasadą spójności.

Strategia Europa 2020 [Europa 2020... 2010] oraz Traktat lizboński z 2007 roku wprowadziły do polityki spójności UE nowy aspekt spójności terytorialnej czyniąc go równoważnym spójności społecznej i gospodarczej. Podstawy tego założenia zostały ukształtowane na podstawie badań i ewaluacji, z których wynika, że prowadzenie skutecznej polityki rozwoju wymaga wsparcia dostosowanego do potencjałów i barier obszarów, na których prowadzona jest interwencja [Umowa partnerstwa 2014]. Głównym założeniem nowego sposobu realizacji polityki spójności w kontekście rozwoju terytorialnego jest uwzględnienie indywidualnych cech wspieranych obszarów przy jednoczesnym odejściu od postrzegania tych terytoriów przez pryzmat granic administracyjnych.

W celu realizacji nowych założeń polityki spójności konieczne było wprowadzenie instrumentów służących wdrożeniu postulatów związanych z podejściem terytorialnym. Zostały one opisane w artykule 36. rozporządzenia 1303/2013, wskazującym, że: „W przypadku, gdy strategia rozwoju obszarów miejskich bądź inne strategie lub pakiety terytorialne, o których mowa w art.

12 ust. 1 rozporządzenia EFS, wymagają zintegrowanego podejścia obejmującego inwestycje ze środków EFS, EFRR lub Funduszu Spójności w ramach więcej niż jednej osi priorytetowej jednego lub kilku programów operacyjnych, działania mogą być przeprowadzane w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych („ZIT”)¹. Celem ZIT jest wdrażanie strategii terytorialnych przez umożliwienie ich skoordynowanego finansowania z wielu funduszy UE, co nie było w pełni możliwe do 2014 roku.

Na podstawie umowy partnerstwa stwierdzić można, że w warunkach polskich ZIT będą realizowane głównie w miastach, stolicach województw oraz w gminach wykazujących silne powiązania społeczno-gospodarcze z rdzeniem miejskim. Powiązania te są podstawą do określenia kryteriów delimitacji obszarów funkcjonalnych miast [Śleszyński 2013]. Dopuszcza się także realizacje ZIT w zakresie wsparcia rozwoju miast o charakterze regionalnym i subregionalnym wraz z ich obszarami funkcjonalnymi. Oznacza to, że beneficjentami nowego instrumentu polityki spójności będą poza miastami również gminy wiejskie¹. W województwie dolnośląskim możliwa jest realizacja ZIT na terenach: Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, aglomeracji wałbrzyskiej, aglomeracji jeleniogórskiej oraz Legnicko-Głogowskiego Obszaru Przemysłowego.

Celem pracy była próba odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie ZIT mogą przyczynić się do rozwoju obszarów wiejskich.

Material i metodyka badań

Badania empiryczne miały formę *case study* i objęły osiem gmin wiejskich (Czarny Bór, gmina wiejska Kamienna Góra, gmina wiejska Nowa Ruda, Stare Bogaczowice, Walim, Dobromierz, Marcinowice, gmina wiejska Świdnica) wchodzących w skład aglomeracji wałbrzyskiej. Dokonano analizy dokumentów unijnych, rządowych i samorządowych z zakresu rozwoju lokalnego i regionalnego. Wykorzystano również dane empiryczne publikowane przez GUS. Jednak głównym źródłem badań empirycznych były projekty przeznaczone do finansowania ze środków ZIT, zgłoszone przez lokalne władze samorządowe oraz informacje uzyskane w trakcie pogłębionych wywiadów bezpośrednich przeprowadzonych z przedstawicielami ośmiu gmin wiejskich. Wyniki niniejszych badań poddano krytycznej analizie, wykorzystując w tym celu dorobek literatury przedmiotu.

Wyniki badań

W kontekście przedstawionych powyżej rozważań ZIT uznać można za instrument służący rozwojowi lokalnemu. Przy czym zaznaczyć należy, że w literaturze przedmiotu pojęcie rozwoju lokalnego doczekało się licznych definicji [Bagadziński 1994, Broł 1998, Wojtasiewicz 1997, Jałowicki 1989]. Z reguły podkreślają one znaczenie działań lokalnych społeczności wykorzystujących endogeniczne zasoby obszaru w celu podniesienia jego poziomu rozwoju. Działania te muszą obejmować sferę gospodarczą, społeczną, przestrzenną i środowiskową. Zgadzać się zasadniczo co do podmiotów i celów rozwoju lokalnego, różni badacze prezentują odmienne podejście do jego zakresu przestrzennego. Kluczowa rozbieżność dotyczy stwierdzenia, czy rozwój lokalny to rozwój w skali lokalnej (na poziomie gminy), czy raczej lokalność to „oddolność” działań zmierzających do rozwoju.

Zwolennikiem pierwszej koncepcji jest Parysek [Chądzyński i in. 2007] definiujący rozwój lokalny jako proces: zaplanowany, rozciągnięty w czasie, społeczny, pracochłonny i nowatorski oraz obciążony ryzykiem, a tym samym wymagający integracji i koordynacji. Główny ciężar rozwoju spoczywa na władzach lokalnych planujących, inicjujących i koordynujących niniejszy rozwój. Również aktywność lokalna stymulowana jest przez miejscową administrację samorządową. Takie rozwiązanie wydaje się zasadne, zwłaszcza w społeczeństwie o niskim kapitale społecznym, w któ-

¹ Na realizację ZIT w okresie 2014-2020 w Polsce zostanie przeznaczony co najmniej 5,2% alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz 2,4% alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego, co daje kwotę nie mniejszą niż 2384,9 mln euro.

rzym ogólnie należy tworzyć struktury umożliwiające trwałe rozwój lokalny. Jednak skuteczność działań władz lokalnych zależy od jakości miejscowych elit. Duży zakres kompetencji z zakresu rozwoju lokalnego wymaga odpowiedzialności, rzetelności i umiejętności strategicznego myślenia władz lokalnych oraz merytorycznego przygotowania urzędników realizujących w praktyce politykę rozwoju. Znamienne jest, że władze lokalne muszą zmierzyć się z presją inwestycyjną wynikającą z lokalnych potrzeb szybkiego zniwelowania dysproporcji w poziomie rozwoju, a zwłaszcza w poziomie życia, uwidoczonych po 1989 roku. W rezultacie władze lokalne mogą ulegać oczekiwaniom wyborców wybierając nieadekwatne do potencjału kierunki rozwoju, jak również podejmując działania, do których nie są jeszcze merytorycznie przygotowane.

Natomiast wagę oddolnych działań podkreśla Pietrzyk [2000], nadając im kluczowe znaczenie dla rozwoju lokalnego. Definiuje ona rozwój lokalny jako bazujący na wewnętrznych zasobach oddolny sposób generowania dynamiki rozwoju, w różnej skali przestrzennej, obejmującej zbiorowości terytorialne charakteryzujące się pewną spójnością. Jednocześnie stwierdza, że rozwój lokalny wymaga osiągnięcia przez terytorium pewnej „masy krytycznej”, czyli kumulacji potencjału zasobów ludzkich i fizycznych. Konkludując powyższe rozważania, można stwierdzić, że koncepcja ZIT jest rezultatem wyboru przez władze UE pierwszego ogólnego podejścia do rozwoju lokalnego.

Analizując sytuację społeczno-gospodarczą aglomeracji wałbrzyskiej, a zwłaszcza gmin wiejskich wchodzących w jej skład, zauważyć należy, że jest to obszar wymagający interwencji i wsparcia rozwoju we wszystkich kluczowych sferach (gospodarczej, społecznej, środowiskowej). Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców wynosił w gminach wiejskich 825 w 2012 roku i był niższy od wskaźnika dla aglomeracji (994), który miał wartość poniżej średniej w regionie (1156). Jednocześnie wskaźnik udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był wyższy niż dla aglomeracji i wynosił 11,2%. Dodatkowo, w gminach wiejskich tworzących aglomerację występują silne bariery infrastrukturalne hamujące napływ zarówno nowych mieszkańców, jak i inwestorów. W tych gminach w 2012 roku odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodociągowej wynosił 77,7%, a z infrastruktury kanalizacyjnej 22,1%. Wskaźniki te kształtowały się poniżej wartości dla aglomeracji (odpowiednio 88,7 i 47,2%) [BDL GUS 2013]. Szczególnie istotny jest ograniczony dostęp do internetu. Ponad 7% mieszkańców gmin wiejskich nie ma dostępu do internetu, a 48% może korzystać z usług jednego operatora. Jak wynika z informacji uzyskanych od lokalnych władz, przeszkodą uniemożliwiającą redukcję barier jest słabość finansowa gmin oraz konieczność prowadzenia inwestycji na obszarze wykraczającym poza obszar danej gminy.

Odpowiedzią na powyższe wyzwania mogą być działania realizowane w ramach ZIT. Władze lokalne przygotowały i przedstawiły do realizacji projekty dotyczące zarówno sfery infrastrukturalnej, jak i obejmujące rozwój zasobów ludzkich (głównie w zakresie szkoleń). Propozycje projektów stanowiły podstawę do konstruowania projektu budżetu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej. W wyniku tego procesu utworzono bazę 359 przedsięwzięć, których kwota wnioskowanej dotacji wynosiła 3 550 710 tys. zł. Z gmin wiejskich zgłoszono 93 zadania (26%) o łącznej wartości wsparcia 459 326,4 tys. zł (13%). W przypadku projektów dotyczących zasobów ludzkich otrzymano 100 projektów, których wnioskowana wartość dotacji wynosiła 167 746 tys. zł, w tym z gmin wiejskich pochodziło 15 projektów (15%) o wnioskowanej wartości dotacji w kwocie 13 700 tys. zł (8%).

Weryfikacja zgłoszonych projektów doprowadziła do ich wstępnej kwalifikacji do realizacji w ramach ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej. W dalszych pracach nad strategią ZIT rozpatrywano 249 przedsięwzięć infrastrukturalnych możliwych do finansowania z EFRR oraz 68 projektów dotyczących rozwoju zasobów ludzkich ubiegających się o wsparcie ze środków EFS. Wartość wnioskowanych dotacji dla tych projektów kształtowała się odpowiednio 2 195 144,5 tys. zł i 116 065,0 tys. zł. Udział gmin wiejskich wynosił 9,8% (wartość dotacji) oraz 21,8% (liczba projektów). W tabeli 1 przedstawiono zestawienie liczby i wartości projektów zgłoszonych przez gminy wiejskie aglomeracji wałbrzyskiej. w podziale na priorytety inwestycyjne.

Tabela 1. Zestawienie dotacji dla projektów zgłoszonych przez gminy wiejskie w podziale na priorytety inwestycyjne

Table 1. Summary of demand for grants for projects submitted by rural municipalities divided into Investment Priorities

Priorytet inwestycyjny/ <i>Investment priority</i>	Liczba projektów/ <i>Number of projects</i>	Wartość dotacji [tys. zł]/ <i>The value of the grant [thous. PLN]</i>
4.3. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym (EFRR)/ <i>Supporting energy efficiency, smart energy management and renewable energy use in public infrastructure, including in public buildings, and in the housing sector (ERDF)</i>	14	25 415,00
9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich (EFRR)/ <i>Providing support for physical, economic and social regeneration of deprived communities in urban and rural areas (ERDF)</i>	10	36 635,00
6.3. Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego/ <i>Privacy promotion and development of cultural and natural heritage</i>	7	8 287,50
10.4. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (EFRR)/ <i>Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning by developing education and training infrastructure (ERDF)</i>	6	20 900,00
6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego (EFRR)/ <i>Investing in the waste sector to meet the requirements of the Union's environmental acquis (ERDF)</i>	6	19 414,00
3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm (EFRR)/ <i>Promoting entrepreneurship, in particular by facilitating the economic exploitation of new ideas and fostering the creation of new firms (ERDF)</i>	4	19 350,00
4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych (EFRR)/ <i>Promoting low-carbon strategies for all types of areas, particularly in urban areas, including the promotion of sustainable urban transport and to take appropriate measures for adaptation and mitigation (ERDF)</i>	3	7 200,00
6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury (EFRR)/ <i>Protecting and restoring biodiversity, conservation and reclamation of soil and promoting ecosystem services, including Natura 2000 program and the Green Infrastructure Fund (ERDF)</i>	3	3 950,00
6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego (EFRR)/ <i>Investing in the water sector to meet the requirements of the Union's environmental acquis and to address needs, identified by the Member States for investment that goes beyond those requirements (ERDF)</i>	2	30 600,00

Tabela 1. Cd.

Table 1. Continuation

7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T (EFRR)/ <i>Enhancing regional mobility by connecting secondary and tertiary nodes to TEN-T infrastructure, including multimodal nodes (ERDF)</i>	2	42 500,00
2.3. Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia (EFRR)/ <i>Strengthening ICT applications for e-government, e-learning, e-inclusion, e-culture and e-health (ERDF)</i>	1	170,00
Razem (EFRR)/ <i>Total (ERDF)</i>	58	214 422,00
10.1. Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego (EFS)/ <i>Reducing and preventing early school-leaving and promoting equal access to good quality early-childhood, primary and secondary education (ESF)</i>	2,00	8 500,00
9.4. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy poziomu zatrudnienia(EFS)/ <i>Active integration, in particular to improve the employability (ESF)</i>	3,00	1 700,00
9.7. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym (EFS)/ <i>Enhancing access to affordable, sustainable and high-quality services, including health care and social services of general interest (ESF)</i>	2,00	850,00
9.8. Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych (EFS)/ <i>Supporting social economy (ESF)</i>	4,00	1 650,00
Razem (EFS)/ <i>Total (ESF)</i>	11,00	12 700, 00
Ogółem (EFS + EFRR)/ <i>Total(ESF + ERDF)</i>	69,00	227 122,00

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Przedstawione projekty poddano ocenie pod kątem pilności ich realizacji. Dokonano tego przez nadanie im odpowiedniego rankingu, w którym wartość 1 oznaczała najpilniejsze zadanie. Okazało się, że za zarówno w całej aglomeracji wałbrzyskiej, jak i w gminach wiejskich za najpilniejsze uznano zadania infrastrukturalne, w szczególności te dotyczące termomodernizacji, rewitalizacji oraz dziedzictwa kulturowego. Natomiast rozbieżna ocena pilności dotyczyła infrastruktury wspierającej rozwój przedsiębiorczości oraz infrastruktury drogowej.

W rezultacie przeprowadzonych analiz powstało zbiorcze zestawienie projektów przeznaczonych do finansowania w ramach ZIT. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że zarówno liczba, jak i wartość projektów zgłoszonych przez gminy wiejskie były małe. Dodatkowo weryfikacja zgłoszonych przez gminy tworzące aglomerację wałbrzyską projektów doprowadziła do odrzucenia stosunkowo większej liczby zadań pochodzących z gmin wiejskich.

Widoczna jest również duża dysproporcja pomiędzy zgłoszonym zapotrzebowaniem na realizację projektów infrastrukturalnych i projektów dotyczących rozwoju zasobów ludzkich. Przyczyn tego stanu rzeczy można upatrywać w zapóźnieniu cywilizacyjnym obszarów wiejskich, przejawiającym się dysproporcją w rozwoju infrastruktury w miastach i na obszarach wiejskich. Jednocześnie następował wzrost oczekiwań mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie poziomu życia. Rosła presja na władze lokalne, które w rezultacie preferowały inwestycje infrastrukturalne, o bardziej wymiernych skutkach niż w przypadku inwestycji w zasoby ludzkie.

Priorytety w realizacji projektów w podziale na priorytety inwestycyjne w gminach wiejskich nie odbiegały zasadniczo od kolejności realizacji projektów na obszarze całej aglomeracji wałbrzyskiej. Wyjątkiem były projekty z zakresu rozwoju sieci transportowej oraz infrastruktury wspierającej rozwój przedsiębiorczości. Sytuacja, w której rozwój infrastruktury wspierającej

Tabela 2. Alokacja przeznaczona na realizację ZIT w porównaniu do zapotrzebowania zgłoszonego przez gminy wiejskie

Table 2. The allocation for the implementation of the ITI compared to the demand from rural communities

Priorytet inwestycyjny/ <i>Investment priority*</i>	Wartość dotacji wnioskowana przez gminy wiejskie [tys. zł]/ <i>Requested by rural communities value grants [thous. PLN]</i>	Dotacja przyznana aglomeracji wałbrzyskiej [tys. zł]/ <i>Agglomeration wałbrzyska grant awarded [thous. PLN]</i>
4.3.	25 415,0	75 600,0
9.2.	36 635,0	68 250,0
6.3.	8 287,5	10 500,0
10.4.	20 900,0	21 000,0
6.1.	19 414,0	0,0
3.1.	19 350,0	52 500,0
4.5.	7 200,0	89 250,0
6.4.	3 950,0	10 500,0
6.2.	30 600,0	63 000,0
7.2.	42 500,0	63 000,0
2.3.	170,0	31 080,0
Razem (EFRR)/ <i>Total (ERDF)</i>	214 422,0	484 680,0
10.1.	8 500,0	42 000,0
9.4.	1 700,0	46 200,0
9.7.	850,0	34 650,0
9.8.	1 650,0	0,0
Razem (EFS)/ <i>Total (ESF)</i>	12 700,0	122 850,0
OGOŁEM (EFS + EFRR)/ <i>TOTAL (ESF + ERDF)</i>	227 122,0	607 530,0

* Pełną nazwę priorytetów inwestycyjnych podano w tab. 1/*the full name of the investment priorities given in tab. 1*

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

przedsiębiorczość na obszarach wiejskich nie jest traktowana priorytetowo, może budzić pewną wątpliwość. Sugeruje to, że obszarom wiejskim przypisano rolę zaplecza surowcowego względem miast, mających pełnić funkcje ośrodków wzrostu. Sytuacja taka sprzeczna jest z modelem wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Równocześnie, mimo że środki przyznane na realizację ZIT przekraczały zapotrzebowanie zgłaszane przez gminy wiejskie, to jednak były one znacząco mniejsze niż potrzeby całej aglomeracji wałbrzyskiej. Doprowadziło to do dużej konkurencji o wsparcie i brak realizacji niektórych zadań. Nie można wykluczyć, że gminy wiejskie jako słabsze podmioty, otrzymają mniejsze wsparcie finansowe oraz w dalszym ciągu będą marginalizowane.

Podsumowanie i wnioski

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, ZIT mogą okazać się instrumentem wspierającym rozwój obszarów wiejskich. Jednak należy pamiętać, że jest to przede wszystkim narzędzie przeznaczone do realizacji polityki miejskiej. Gminy wiejskie staną się beneficjentami ZIT tylko wówczas, gdy będą częścią miejskiego obszaru funkcjonalnego. Prowadzi to do wniosku, że z nowego źródła wsparcia mogą korzystać w pierwszej kolejności gminy wiejskie sąsiadujące z miastem, a więc te gminy, które i tak w największym stopniu korzystają z renty położenia.

Dodatkowo, jak pokazuje przykład aglomeracji wałbrzyskiej, środki w ramach ZIT w pierwszej kolejności mają być skierowane na rozwój infrastruktury technicznej. Niedoceniane jest znaczenie kapitału ludzkiego i społecznego, a to one są kluczowym endogenicznym czynnikiem rozwoju lokalnego. Istnieje także niebezpieczeństwo, że w warunkach konkurencji o ograniczone środki gminy wiejskie zostaną zmarginalizowane przy podziale środków.

Pozytywnym skutkiem wprowadzenia ZIT może być większa integracja gmin i wspólna polityka inwestycyjna. Działania takie mogą ograniczyć koszty funkcjonowania gmin w wyniku wspólnych działań w zakresie budowy i użytkowania infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, drogowej, edukacyjnej. Tym samym ZIT mogą okazać się pomocnym instrumentem przy optymalizacji polityki inwestycyjnej gmin.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych GUS za lata 2012-2013. GUS, Warszawa.
- Bagadziński S. L. 1994: *Lokalna polityka gospodarcza w okresie transformacji systemowej*, Wyd. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń.
- Brol R. 1998: *Rozwój lokalny – nowa logika rozwoju gospodarczego*, [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu.
- Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z. 2007: *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu, Warszawa, 78-79.
- Europa 2020. *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu Społecznemu*. 2010: Komisja Europejska, Bruksela, 20.
- Jałowiecki B. 1989: *Rozwój lokalny*. Seria: Rozwój regionalny, rozwój lokalny, samorząd terytorialny, nr 16, Instytut Gospodarki Przestrzennej UW, Warszawa, 361. Pietrzyk I. 2000: *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa, 32-33.
- Śleszyński P. 2013: *Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych stolic województwa*, Przeg. Geog., Warszawa, 173.
- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską. 2007: (2007/C 306/01), Bruksela, art. 2.
- Uchwała Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 4828/IV/2013.
- Wojtasiewicz L. 1997: *Czynniki rozwoju lokalnego – nowe ujęcie metodologiczne*, [w:] *Problematyka rozwoju lokalnego w warunkach transformacji systemowej*, Biuletyn KPZK.
- Umowa partnerstwa. *Zintegrowanego Podejścia Terytorialnego w prowadzeniu polityki rozwoju regionalnego*. 2014: Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszaw, 174.

Summary

The socio-economic reforms implemented since 1989 have highlighted the economic, social and civilizational weakness of rural areas. The presence of economically weak areas translates into differences in intraregional what is contrary to the principle of consistency. In response to these challenges was the introduction of a new instrument of local development of Integrated Territorial Investments (ITI). ITI are the result of selection by the EU "top-down" approach to local development. As the research conducted in the area of Wałbrzych Agglomeration, ITI may be an instrument that can support the development of rural areas. The positive effect of the introduction of the ITI, may be greater integration of communities and joint investment policy. Such action may limit the costs of the communities and contribute to the optimization of the investment policy.

Adres do korespondencji
mgr Ireneusz Ratuszniak, dr Mirosław Struś
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Instytut Nauk Ekonomicznych i Społecznych
pl. Grunwaldzki 24a, 50-363 Wrocław
tel. (71) 320 17 73
e-mail: ireneusz.ratuszniak@up.wroc.pl, miroslaw.strus@up.wroc.pl